

Verslag van bezoek van Elske van Zanden en Wim Reimert in juli 2025 aan Senanga

Vrijdag 18 juli, 16.15 uur.

Na een rit van ruim twee uur over de af en toe toch wel erg slechte weg van Mongu naar Senanga (ca.100 km) kwamen we aan bij ons vaste logeeradres: Senanga Safaris. Nog steeds prachtig gelegen aan de Zambezi rivier maar inmiddels wel een plek met heel veel achterstallig onderhoud.

's Ochtends hadden we een triest bericht gekregen van Mike Mutti, de voorzitter van het lokale bestuur van Zambridge Senanga, dat een lerares van de Maxanaedi school was overleden in het ziekenhuis van Mongu. En van de penningmeester van Zambridge in Nederland kwam de mededeling dat de laatste termijnbetaling aan het lokale bestuur niet was aangekomen. Geen goede start van ons bezoek.

Zaterdag 19 juli.

Iets na negen uur meldde Mike Mutti zich, samen met penningmeester Steven Nasilibane. Later kwamen ook nog Patrick Siyauya (HBC coördinator), Annie Sakala (SODC coördinator) en Theresa Sikwatiketo (plaatsvervangend secretaris) van het lokale bestuur ons begroeten. We spraken af om de volgende dag om 15 uur bij elkaar te komen om het programma vast te stellen.

Een rondrit door de stad bracht daarna weer veel herinneringen boven. Er waren nu heel veel meer auto's op de weg en er was veel bedrijvigheid. De naam van de *prison* (gevangenis) bleek veranderd in het optimistische *Senanga Correctional Facility*. We zagen de in knaloranje overalls geklede gevangenen druk bezig zich te corrigeren in de groentetuinen aan de overkant van de weg.

Zondag 20 juli.

Na het ontbijt op bezoek bij onze goede vriend Patrick Kozi, secretaris van het lokale bestuur, en zijn dochter Limpo. Patrick is herstellende van een operatie en daardoor minder mobiel. Het was een heel hartelijk weerzien. Voor Limpo hadden we Wims schilderij *Kubetter Senanga* meegenomen waarop zij staat afgebeeld met haar zoontje Kopano op de arm. Patrick woonde nog op het oude adres en Limpo woont nu bij hem in. Een nieuw, veel groter, huis was in aanbouw op hetzelfde terrein. Na de lunch terug naar Safaris voor de programmabijeenkomst.

15.00 uur. Samen met Mike Mutti, Annie Sakala, Steven Nasilibane en Sibeso Mwandamena (vice-voorzitter) het programma opgesteld voor de komende dagen. Mike vroeg Annie om voor te gaan in gebed en las daarna een gloedvolle welkomstoespraak voor.

Maandagochtend 10 uur

bezoek aan de DEBS (*District Educational Board Secretary*) en het kantoor van de DC (*District Commissioner*) naar HBC (*Home Based Care*) en YFC (*Youth Friendly Corner*)

Maandagmiddag 14 uur

Dinsdag hele dag

vrij, want Elske is dan jarig

Woensdagochtend 10 uur

naar SODC (*Senanga Orphan Day Care Centre*)

Woensdagmiddag 14 uur

naar Maxanaedi *Community School*

Donderdagochtend 10 uur

gezamenlijke bestuursvergadering

Na de bijeenkomst ging Sibeso met ons mee naar onze kamer op de Safaris. Om ons letterlijk de maat te nemen, zo bleek.

Aan het eind van de middag naar Litambya gereden om een afspraak te maken voor een bezoek aan Esther Tabo, nu 83 jaar. In Litambya staat nog steeds het ziekenhuis waar Elske van 1980 tot 1983 heeft gewerkt en waar we Esther hebben leren kennen. Esther was thuis in haar nieuwe (nog niet afgebouwde) huis en we spraken af om dinsdagochtend 'echt' op visite te komen.

Op de terugweg een stuk gereden over de weg naar Sesheke en geconstateerd dat Senanga wel heel erg is uitgebreid met veel nieuwe en ook grote huizen.

Maandag 21 juli.

Samen met Annie Sakala op bezoek bij mevrouw Nakwebwa, de DEBS. Zij was nog maar net in functie en bleek tot onze verbazing niet op de hoogte van het feit dat zowel SODC als Maxanaedi toestemming hadden gekregen voor uitbreiding tot *secondary school*. Annie belooft langs te komen om haar het officiële document te tonen. Het vroegere district Senanga was nu verdeeld in vier districten, zo hoorden we: Nalolo, Shangombo, Sioma en Senanga. We hebben van gedachten gewisseld over het nieuwe onderwijsprogramma dat in Zambia van start is gegaan. De 'gewone' *secondary school* eindigt nu met *form* (klas) 4. *Form 5* en *form 6* (vergelijkbaar met 5 en 6 vwo) worden op slechts één school in het district aangeboden. In Senanga wordt dat waarschijnlijk *Senanga Secondary School*, de oude school van Wim. Vervolgens naar de DC (mevr. Zitah Sipolo) maar die bleek afwezig. In haar plaats een gesprek gehad met de DAO (*District Administrative Officer*), dhr. Morrishen Mweetwa. Monoloog van de DAO is wellicht een betere omschrijving van de bijeenkomst.

De ochtend afgesloten met een bezoek aan de markt voor wat boodschappen.

Om 14.40 uur samen met Patrick Siyauya richting HBC gereden en onderweg Sibeso Mwandamena opgepikt. Het was al na drieën toen we plaatsnamen in de grote hal van het HBC-gebouw. Theresa Sikwatiketo ging voor in gebed en vervolgens was er een voorstelrondje. Naast de al genoemde personen was er ook nog een vertegenwoordiger van de YFC alsmede vier *caregivers*, vrijwilligers van HBC die patiënten thuis bezoeken. Patrick geeft een uiteenzetting van wat HBC allemaal doet. Er zijn in totaal 15 *caregivers* die hulp krijgen van 5 *care supporters*, verpleegkundigen van het ziekenhuis. Ze hebben 45 patiënten onder hun hoede. Ook de dame van de YFC, een lerares van SODC, vertelt over haar werk. Er doen 11 leerlingen mee, 7 jongens en 4 meisjes, die elke vrijdag bij elkaar komen om te praten over wat de jeugd zoal bezighoudt. Twee van de jongens schoven later ook zelf aan. Zij moeten een soort van *peer educators* worden, zo begrepen wij. Zowel de YFC dame als eerder ook Patrick gaf een opsomming van wat er allemaal nodig is. Wij hadden een volleybal bij ons die in dank werd aanvaard.

Na de bijeenkomst de kantoren bekeken waarvan de bezetting anders was dan in het verleden. HBC, YFC en de *local board* delen nu samen een *office*, de directrice van de nieuwe *secondary school* van SODC bezet een ander kantoor en het derde wordt gebruikt door Ron Liswaniso, oud-lid van het bestuur van Zambridge en iemand die vaak als consultant hand- en spandiensten verleent. Tot besluit hebben we samen met twee

caregivers een bezoek gebracht aan een van de patiënten thuis in *Limoneno compound* in de stad. Deze meneer moet driemaal per week voor dialyse naar het ziekenhuis in Mongu en hij krijgt thuis begeleiding van de *caregivers*. Gelukkig had Elske eraan gedacht om voor het bezoek in een winkeltje wat voor hem te kopen: brood, eieren, suiker en olie.

Tot slot Patrick naar het ziekenhuis gebracht en aldaar zijn *dental office* bekeken. Met wat kunst- en vliegwerk kon hij toch nog wat eenvoudige behandelingen uitvoeren.

's Avonds op de Safaris zowaar pizza gegeten. Een klein wonder omdat de stroom weer eens was uitgevallen en er ook geen water uit de kraan kwam.

Dinsdag 22 juli.

De stiekem van huis meegebrachte slinger hing in de kamer toen Elske uit de badkamer kwam. Lang zal ze leven! Na het ontbijt op weg naar Esther in Litambya alwaar we ook vier van haar kinderen troffen en een aantal kleinkinderen. Samen een wandeling gemaakt langs de rivier om de uitgestrekte groentetuin te

bekijken die van water wordt voorzien m.b.v. een voetpomp. Ook ons oude huis bij het ziekenhuis bekeken, d.w.z. de fundering want dat was het enige dat er nog van over was. Elske kreeg van een van de verpleegkundigen een rondleiding in het oude ziekenhuis dat verrassend genoeg toch nog meer bleek te bieden dan we verwacht hadden. Natuurlijk konden we niet vertrekken zonder eerst bij Esther geluncht te hebben. Lekker.

Aan het eind van de middag werden we verwacht bij de bar naast ons verblijf op de Safaris. Daar bleek een lange tafel klaar te staan met een hele rij pannen met eten. Een waar feestmaal georganiseerd door Limpo. En een enorme chocoladetaart: "*Happy Birthday ELSKE*".

Woensdag 23 juli.

We hadden met Annie Sakala afgesproken dat we haar om kwart voor tien zouden ophalen om samen naar SODC te gaan. Tot onze verrassing kwam in haar plaats Mike Mutti eraan die vertelde dat Annie al bij SODC was om daar ons bezoek voor te bereiden. Met Mike zijn we in de auto naar SODC gereden en daar werden we door een grote groep leerlingen uitbundig onthaald met zang en dans. Geweldig om te zien.

Behalve Mike en Annie van de *local board* troffen we daar ook weer Ron Liswaniso. In een van de klaslokalen waren er in aanwezigheid van o.a. veel *student teachers* (de school heeft er 22!) toespraken van de *acting headmistress* van de *primary school* en van de *head mistress* van de nieuwe *secondary school*. De laatste bleek een oud-leerling van Wim te zijn. Bij de rondleiding daarna zagen we dat de *secondary school* was gehuisvest in de nieuwe lokalen die met een financiële ondersteuning van Zambridge en Wilde Ganzen waren gebouwd. Op het terrein was nog een nieuw gebouw met drie lokalen in aanbouw, gefinancierd door de lokale gemeenschap en door het CDF (*Constituency Development Fund*). We namen ook een kijkje in de goed voorziene “bieb” en bij de ruimte waarin de omvormer en accu’s stonden van de zonne-energie installatie. Door blikseminslag was de omvormer helaas beschadigd en het voor reparatie benodigde geld was er maar ten dele. We hadden al eerder toen we hiervan hoorden besloten om het verschil uit eigen zak bij te dragen.

Vanzelfsprekend werd ons een uitgebreide lunch aangeboden en daarna werden we voorgesteld aan een zestal *retired cooks*. Ze hadden vroeger als vrijwilliger in de keuken van de school gewerkt maar waren nu te oud om te werken. Het was al snel duidelijk wat van ons verwacht werd en gelukkig konden we aan die verwachting voldoen.

Vervolgens werden we naar een lokaal gebracht waar zo’n 50 kleine kindertjes hutje mutje op de grond zaten voor ECE (*Early Childhood Education*). “We hebben dringend behoefte aan tafeltjes en stoeltjes”. Tja, dat was wel te zien.

Met een nieuwe jurk voor Elske en een nieuwe blouse voor Wim vertrokken we samen met Mike via een korte opfrisstop bij Senanga Safaris naar Maxanaedi. Ook hier weer een hartelijk welkom van een grote groep zingende kinderen.

De bijeenkomst in een klaslokaal begon met het verzoek van de MC (*master of ceremony*) om te gaan staan en een moment van stilte in acht te nemen. Dit om een lerares te herdenken die op 17 juli onverwachts was overleden in het ziekenhuis van Mongu waarheen ze verwezen was. Na het voorstelrondje verschillende toespraken, gevolgd door een rondleiding over het terrein. Opvallend was de nieuwe watertoren met twee

voorraadvaten en een elektrische pomp in het boorgat. Verspreid over het terrein waren er vier kranen op aangesloten. Dit alles aangelegd met een flinke bijdrage van Zambridge. Bij SODC komt ook zo’n installatie. De spullen daarvoor zijn er al maar omdat bij het boren gestuit werd op een rotsachtige laag kon er niet verder geboord worden. Het wachten is op een grotere en sterkere boormachine.

Net als bij SODC is ook hier een 1 x 3 schoolgebouw (een blok met drie lokalen) in gebruik als *secondary school*. Beide scholen kregen van ons twee volleyballen en een pompje.

We hadden bij SODC al uitgebreid geluncht maar dat werd bij Maxanaedi nog eens groots overgedaan. Na het eten een lange speech van Monde Mututwa, dochter van wijlen Maxwell Mututwa, de *Silele village traditional leader* die in december 2002 aan de oprichters van Maxanaedi toestemming had gegeven om op zijn land een school te beginnen. Er is wat “gedoe” met andere nabestaanden van Maxwell Mututwa over die toewijzing van de grond maar Monde was daar heel duidelijk in: die school is heel belangrijk voor de gemeenschap en laat niemand wagen daaraan te twijfelen.

Met een traditionele *musisi* (rok + top ineen) voor Elske en een *siziba* (vest + rok) voor Wim vertrokken we samen met Mike Mutti en Steven Nasilibane plus echtgenote naar hun respectievelijke huizen in Senanga.

Alsof we die dag nog niet genoeg gegeten hadden was er 's avonds nog een gezamenlijke maaltijd met vertegenwoordigers van het lokale bestuur in restaurant *New Horizon*. Aanwezig waren Mike Mutti, Annie Sakala, Patrick Siyauya, Ron Liswaniso, Limpo Kozi en wij tweeën. Het was een zeer genoeglijk samenzijn.

Donderdag 24 juli.

Onze laatste dag in Senanga. Om 10 uur zaten we klaar in de tuin van Safaris voor een gezamenlijke bestuursvergadering. Het lokale bestuur werd vertegenwoordigd door Mike Mutti, Annie Sakala, Theresa Sikwatiketo en Sibeso Mwandamena. Patrick Siyauya was afwezig i.v.m. het overlijden van een vriend, Patrick Kozi moest vanwege zijn gezondheid thuisblijven en Charles Samulaba (plaatsvervangende penningmeester) was nog steeds druk met vissen. Waarom Steven Nasilibane er niet was, werd ons niet duidelijk. We hadden voor alle bestuursleden nieuwe T-shirts meegenomen met het logo van Zambridge erop en (was ons van verschillende kanten aangeraden) voor een ieder een pakje stroopwafels. Van de verjaardagstaart van Elske was ook nog zoveel overgebleven dat we iedereen een groot stuk taart konden aanbieden.

Het hoefde geen lange vergadering te zijn omdat heel veel al aan de orde was gekomen tijdens de bezoeken aan de drie projecten. Mike stelde voor dat Elske zou voorzitten maar die kaatste de bal terug naar Mike. Omdat secretaris Patrick er niet bij kon zijn, bood Wim aan de notulen te doen.

Na de vergadering nog een laatste bezoek aan Patrick en Limpo Kozi. Een bezoek met een emotioneel afscheid.

Op verzoek van Sibeso deden we ook nog haar huis aan. Daar lag voor Elske een door Sibeso gemaakte jurk klaar (zie zondag) plus fraaie lappen stof voor onze drie dochters.

Met onze nieuwe garderobe vertrokken we begin van de middag naar onze vrienden in Mongu.